

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VIJDON ERKINLIGI VA DINIY BAG'RIKENGLIK SIYOSATI

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti Pedagogika ta'lim yo'nalishi talabalari

Kamolova Sabrina Nazarali qizi,

Shaymardonova Yulduz Sobir qizi

yulduzshaymardonova267@gmail.com

Annotatsiya: *Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasida vijdon erkinligi va diniy bag'rikenglik tamoyillarining shakllanishi, huquqiy asoslari hamda ularning jamiyat hayotidagi amaliy ifodasi tahlil qilinadi. Mustaqillikdan so'ng mamlakatda fuqarolarning e'tiqod erkinligini ta'minlash, turli konfessiyalar o'rtasida totuvlikni mustahkamlash va dinning jamiyat taraqqiyotidagi ijobiy o'rnini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratildi.*

Maqolada "Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risida"gi Qonun, Prezident farmonlari va hukumat qarorlari asosida olib borilayotgan diniy siyosatning mazmun-mohiyati yoritiladi. Shuningdek, diniy ekstremizmga qarshi kurashish bilan bir qatorda, haqiqiy diniy qadriyatlarni tiklash va yoshlar ongida bag'rikenglikni mustahkamlashga qaratilgan chora-tadbirlar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: *O'zbekiston, vijdon erkinligi, diniy bag'rikenglik, diniy siyosat, qonun, ekstremizm, totuvlik, e'tiqod erkinligi, jamiyat taraqqiyoti.*

Kirish

Mustaqil O'zbekiston jamiyatida demokratik qadriyatlar, inson huquqlari va erkinliklarini ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Ularning eng muhim tarkibiy qismi – bu vijdon erkinligi va diniy bag'rikenglik tamoyillaridir. Mazkur tamoyillar mamlakatda

tinchlik, barqarorlik va ijtimoiy totuvlikni ta'minlashda asosiy omil bo'lib xizmat qilmoqda. O'zbekiston tarixan ko'p millatli va ko'p konfessiyali mamlakat sifatida diniy murosaga asoslangan jamiyatni shakllantirgan. Bugungi kunda ham bu qadriyat davlat siyosati darajasida mustahkamlanib, har bir fuqaroning e'tiqod erkinligini kafolatlovchi huquqiy asos sifatida amal qilmoqda.

O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasida vijdon erkinligi har bir fuqaroning ajralmas huquqi sifatida mustahkamlab qo'yilgan. Xususan, 31-moddada "Har kim vijdon erkinligiga haqli. Har bir inson istalgan dinga e'tiqod qilishi yoki hech qanday dinga e'tiqod qilmasligi mumkin" deb belgilab qo'yilgan. Bu modda fuqarolarning diniy e'tiqodi yoki dunyoqarashi sababli kamsitilishiga yo'l qo'yilmasligini ta'minlaydi. Shu asosda mamlakatda turli diniy konfessiyalar faoliyat yuritishi, diniy tashkilotlarning qonuniy asosda ro'yxatdan o'tkazilishi va fuqarolarning diniy marosimlarni erkin ado etishlari uchun sharoit yaratilgan.

O'zbekiston mustaqillikka erishgach, diniy sohada mutlaqo yangi siyosiy va huquqiy muhit shakllandi. Sovet davrida diniy faoliyatga nisbatan cheklovlar mavjud bo'lgan bo'lsa, mustaqillik yillarida bu holat tubdan o'zgardi. 1998-yilda qabul qilingan "Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risida"gi Qonun bu borada muhim huquqiy asos bo'ldi. Ushbu hujjat fuqarolarning e'tiqod erkinligini, diniy tashkilotlarning huquqiy maqomini, ularning faoliyatini tartibga soluvchi me'yorlarni belgilab berdi. Natijada, O'zbekiston din va davlat munosabatlarini demokratik tamoyillar asosida yo'lga qo'ygan mamlakatlar qatoriga kirdi.

So'nggi yillarda Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida olib borilayotgan islohotlar jarayonida diniy-ma'rifiy soha ham tubdan yangilandi. Xususan, diniy ta'lim muassasalari faoliyatini kengaytirish, xalqaro islom markazlari ochish, mutaassiblikka qarshi ma'rifat yo'li bilan kurashish, yoshlar ongida bag'rikenglik va vatanparvarlik tuyg'ularini mustahkamlash bo'yicha

izchil ishlar amalga oshirilmoqda. Bu jarayon “Yangi O‘zbekiston – bag‘rikenglik va totuvlik mamlakati” tamoyilini amalda ro‘yobga chiqarishga xizmat qilmoqda.

Vijdon erkinligi va diniy bag‘rikenglik masalasi nafaqat huquqiy yoki siyosiy, balki ijtimoiy-ma‘naviy jihatdan ham dolzarbdir. Chunki diniy bag‘rikenglik – bu faqatgina dinlar o‘rtasidagi murosa emas, balki insonning boshqa e‘tiqod egalari, turli madaniyat va qarash vakillariga nisbatan hurmat va sabr-toqat bilan munosabatda bo‘lishidir. Shu nuqtai nazardan, O‘zbekistonning diniy siyosati nafaqat mamlakat ichkarisida, balki xalqaro maydonda ham e‘tirof etilgan bo‘lib, BMT, YUNESKO va boshqa xalqaro tashkilotlar tomonidan ham qadrlanmoqda.

Shunday qilib, ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida vijdon erkinligi va diniy bag‘rikenglik siyosatining huquqiy asoslari, amaliy natijalari hamda uning jamiyat hayotidagi o‘rni tahlil qilinadi. Maqsad — mustaqillik davrida shakllangan diniy siyosat modelining mohiyatini yoritish, uni xalqaro tajriba bilan qiyoslash va O‘zbekiston tajribasining o‘ziga xos jihatlarini ilmiy nuqtai nazardan ko‘rsatishdir.

Asosiy qism

O‘zbekiston mustaqillikka erishganidan so‘ng diniy sohada olib borilgan islohotlar, avvalo, fuqarolarning vijdon erkinligini ta‘minlashga qaratildi. Diniy qadriyatlar jamiyat ma‘naviyatining muhim tarkibiy qismi sifatida e‘tirof etildi. Shu boisdan, davlat va din o‘rtasidagi munosabatlarni sog‘lom asosda yo‘lga qo‘yish masalasi O‘zbekiston Respublikasining ichki siyosatida alohida o‘rin tutdi. Diniy tashkilotlar faoliyatining huquqiy me‘yorlar asosida tartibga solinishi, ularning erkin faoliyat yuritish imkoniyatiga ega bo‘lishi mamlakatda e‘tiqod erkinligi tamoyillarining amalda ro‘yobga chiqishiga sabab bo‘ldi.

1998-yilda qabul qilingan “Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risida”gi Qonun diniy sohada davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlarini

belgilab berdi. Ushbu qonunga muvofiq, har bir fuqaro o'z diniy e'tiqodiga ko'ra ibodat qilish, diniy marosimlarda ishtirok etish, diniy ta'lim olish yoki hech qanday dinga e'tiqod qilmaslik huquqiga ega. Shu bilan birga, diniy tashkilotlar davlatdan ajratilgan bo'lib, ular siyosiy faoliyat bilan shug'ullanishi taqiqlangan. Bunday yondashuv dinning siyosatdan to'liq xoli bo'lishini ta'minlab, jamiyatda diniy ekstremizm va siyosiy radikalizmning oldini olishga xizmat qilmoqda.

O'zbekiston hukumati diniy bag'rikenglikni mustahkamlash yo'lida ham bir qator muhim tashabbuslarni amalga oshirdi. Xususan, mamlakatda 16 ta diniy konfessiya faoliyat yuritadi, ular 2000 dan ortiq diniy tashkilotlar shaklida ro'yxatdan o'tgan. Ularning orasida Islom, Pravoslav, Protestant, Katolik, Yahudiy, Buddist va boshqa diniy jamoalar mavjud. Ushbu jamoalar o'rtasida o'zaro hurmat, murosa va totuvlik muhiti shakllangan. Har bir diniy konfessiyaga o'z ibodat maskanlarini saqlab qolish va yangilarini barpo etish imkoniyati berilgan.

Diniy-ma'rifiy sohada olib borilayotgan islohotlar ham vijdon erkinligi siyosatini chuqurlashtirishda muhim ahamiyatga ega. Mamlakatda Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Imom Moturidiy, Mir Arab islom markazlari kabi yirik ilmiy va ma'rifiy muassasalar tashkil etilgan. Ularning faoliyati diniy bilimlarni chuqur o'rganish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirish, mutaassiblik va ekstremizmga qarshi ma'rifat asosida kurashishga qaratilgan. Shu orqali O'zbekiston diniy sohada xalqaro miqyosda tan olingan "ma'rifatli islom" modelini shakllantirmoqda.

Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida olib borilayotgan siyosatda "din – ma'rifat va ezgulik manbai" degan g'oya ustuvor o'rin tutadi. Diniy ekstremizm va jaholatga qarshi kurashda ma'rifatli yondashuv, ya'ni ilm va tarbiya orqali qarshi turish g'oyasi ilgari surilmoqda. Bu borada "Jaholatga qarshi ma'rifat" tamoyili asosida diniy-ma'naviy sohada keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Masalan, Imom Buxoriy xalqaro ilmiy-

tadqiqot markazi, Islom sivilizatsiyasi markazi, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi kabi muassasalar tashkil etildi. Ular diniy-ma'rifiy tadqiqotlarni chuqurlashtirish, yoshlar orasida diniy savodxonlikni oshirish va dunyoviy bilim bilan diniy qadriyatlarni uyg'unlashtirishga xizmat qilmoqda.

O'zbekistonning diniy siyosati xalqaro hamjamiyat tomonidan ham e'tirof etilgan. BMT, YXHT, YUNESKO kabi tashkilotlar O'zbekiston tajribasini diniy bag'rikenglikning namunasi sifatida baholashgan. Ayniqsa, O'zbekiston tashabbusi bilan BMT Bosh Assambleyasi tomonidan 2018-yil "Ma'rifat va diniy bag'rikenglik yili" deb e'lon qilinishi mamlakatning tinchlikparvar tashabbuslarining xalqaro miqyosda qo'llab-quvvatlanayotganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, O'zbekiston hududida turli din vakillari o'rtasida o'zaro muloqot va hamkorlikni kuchaytiruvchi xalqaro anjumanlar muntazam o'tkazib kelinmoqda.

Bugungi kunda diniy bag'rikenglik siyosatining samarasi sifatida O'zbekiston jamiyatida millatlararo va konfessiyalararo totuvlik, o'zaro hurmat va hamjihatlik muhitining qaror topgani kuzatilmoqda. Dinlararo murosa jamiyatning ijtimoiy barqarorligiga, yoshlarning sog'lom e'tiqodda, ma'naviy barkamol shaxs sifatida kamol topishiga zamin yaratmoqda.

Shuningdek, diniy tashkilotlar jamiyatning ijtimoiy hayotida, xususan, ma'naviy-ma'rifiy tarbiya, mehr-shafqat, insonparvarlik va xayriya ishlarida faol ishtirok etmoqda..

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Respublikasida vijdon erkinligi va diniy bag'rikenglik siyosati mustaqillik yillarida izchil rivojlanib, bugungi kunda mamlakatning siyosiy, huquqiy va ma'naviy hayotining ajralmas qismiga aylangan. Diniy sohadagi islohotlarning bosh maqsadi — fuqarolarning e'tiqod erkinligini ta'minlash, diniy tashkilotlar faoliyatini qonuniy asosda yo'lga qo'yish, dinni siyosatdan ajratgan holda, uni jamiyat ma'naviy-ma'rifiy hayotining muhim omiliga aylantirishdan iboratdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. “Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risida”gi Qonun. – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami, 1998-yil, №12.
3. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
4. Mirziyoyev Sh. M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekistonni birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2017.